

7. MEEDIA JA INFOVÄLI

Külliki Seppel

Suure ühisosaga infoväli on üks lõimunud ühiskonna elulisi eeldusi. Teema olulisus on viimasel paaril aastal suurenenud seoses Ukraina kriisi ning pingestunud olukorraga Venemaa ja Lääne vahel, millega on kaasnenud Venemaa agressiivsem tegevus inforindel. Antud peatükk analüüsib eestlaste ja teisest rahvusest inimeste informeeritust, meediatarbimist ja infovälja ning selles toimunud muutusi võrreldes aastaga 2011. Lisaks kvantitatiivsele analüüsile, mis keskendub eesti- ja venekeelse auditooriumi hoiakute iseloomustamisele, viidi läbi ekspertintervjuud Eesti venekeelse meedia esindajatega, milles osalejatel paluti hinnata venekeelse meediaturu ja auditooriumi arenguid ning muutusi eestikeelses meedias.

7.1 Informeeritus

Küsitlustulemused näitavad, et nii eestlased kui teisest rahvusest inimesed hindavad kõige paremaks oma informeeritust kodukohas ja Eestis toimuvast, kõige madalamaks aga enda teadmisi Euroopa Liidus ning mujal maailmas toimuvat.

Nii eestlased kui teisest rahvusest inimesed peavad end hästi informeeritaks oma kodukoha ja Eestis toimuvast, ning halvemini informeeritaks Euroopa Liidu ja mujal maailmas toimuva osas. Viimase seitsme aasta jooksul on teisest rahvusest elanike enesehinnanguline informeeritus kodukohas ja Eestis toimuvast kasvanud, lähenedes jõudsalt eestlaste hinnangule. Suurimad muutused toimusid aastatel 2008–2011. Kui informeeritus kodukohas toimuva kohta on kasvanud ka ajavahemikus 2011–2015, siis Eestis toimuva osas ei ole informeerituses kasvu toimunud. Oma kodukohas toimuva

osas peavad end paremini informeeritaks Tallinna ja muu Eesti elanikud, vähem idavirumaalased.

Teisest rahvusest inimesed peavad end Euroopa Liidus toimuvast informeeritumaks kui eestlased. Kui ajavahemikus 2008–2011 toimus oluline kasv informeerituses, siis viimase kolme aasta jooksul on toimunud pigem langus. Samamoodi on langenud hinnang informeeritusele mujal maailmas toimuva kohta. Kõige suurem erinevus on endiselt Venemaa osas, kus teisest rahvusest inimeste informeeritus on loomulikult kõrgem kui eestlaste oma. Samas on võrreldes 2011. aastaga oluliselt kasvanud eestlaste informeeritus Venemaal toimuva osas, suure tõenäosusega on huvi kasvanud pingestunud rahvusvaheline olukord ning kasvanud Venemaa kajastamine eestikeelsetes meediakanalites.

Tabel 7.1. Enesehinnanguline informeeritus eestlaste ja teisest rahvusest elanike hulgas, % („väga hästi“ ja „pigem hästi“ vastanud) (Integratsiooni monitoriing 2015)

	Eestlased			Teisest rahvusest inimesed		
	2008	2011	2015	2008	2011	2015
Kui hästi olete informeeritud...						
oma kodukohas toimuvast	81	80	86	70	77	82
Eestis toimuvast	86	88	85	70	79	78
Venemaal toimuvast	25	27	40	69	63	65
Euroopa Liidus toimuvast	43	50	51	45	58	54
mujal maailmast toimuvast	47	-	50	55	-	46

7.2 Meediakanalite olulisus infoallikatena ja nende usaldamine

Eestlaste ja teisest rahvusest elanike inforuume võimaldavad võrrelda oluliste meediakanalite pingeread. Mõlemad elanike grupid peavad kõige olulisemaks infoallikaks televisiooni. Eestlaste jaoks on ETV ja teiste meediakanalitega võrreldaval tasemel olulised ka kohalikud raadiokanalid ja ajalehed, järgnevad internetipõhised uudisteportaalid. Kolmandik elanikkonda hindab olulise infokanalina ka sotsiaalmeediat, erinevaid venekeelseid infoallikaid peab oluliseks alla kümnendiku. Võrreldes 2011. aastaga pingereas muutusi ei ole toimunud.

Tabel 7.2. Meediakanalite olulise pingeriida eestlaste ja teisest rahvusest elanike hulgas, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

	Eestlased		Teisest rahvusest inimesed		
	Väga oluline+ küllaltki oluline	Ei ole üldse oluline	Väga oluline+ küllaltki oluline	Ei ole üldse oluline	
Eesti Televisioon	86	4	Venemaa telekanalid	74	9
Teised eestikeelsed telekanalid	76	5	PBK Eesti Uudised	74	12
Eestikeelsed raadiokanalid	75	9	AK vene keeles	61	17
Eestikeelsed ajalehed	74	10	PBK teised Eestis toodetud saated	58	20
Eestikeelsed uudisteportaalid, veebileheküljed	65	22	Eesti venekeelsed ajalehed	52	25
Sotsiaalmeedia	31	47	Eesti venekeelsed uudisteportaalid, veebileheküljed	50	31

PBK Eesti Uudised	8	77	Teised Eesti venekeelsed raadiokanalid	45	29
Venemaa telekanalid	8	72	Teised venekeelsed saated Eesti telekanalites	44	30
Eesti venekeelsed uudisteportaalid, veebileheküljed	8	79	Raadio 4	44	30
AK vene keeles	7	72	Sotsiaalmeedia	39	41
Teised venekeelsed saated Eesti telekanalites	6	71	Eesti Televisioon	36	35
Eesti venekeelsed ajalehed	5	82	Venemaa ajalehed	28	46
PBK teised Eestis toodetud saated	4	82	Venemaa uudisteportaalid, veebileheküljed	27	50
Raadio 4	4	82	Eestikeelsed uudisteportaalid, veebileheküljed	24	54
Teised Eesti venekeelsed raadiokanalid	4	82	Eestikeelsed ajalehed	22	53
Venemaa ajalehed	3	87	Teised eestikeelsed telekanalid	22	44
Venemaa uudisteportaalid, veebileheküljed	3	84	Eestikeelsed raadiokanalid	20	57

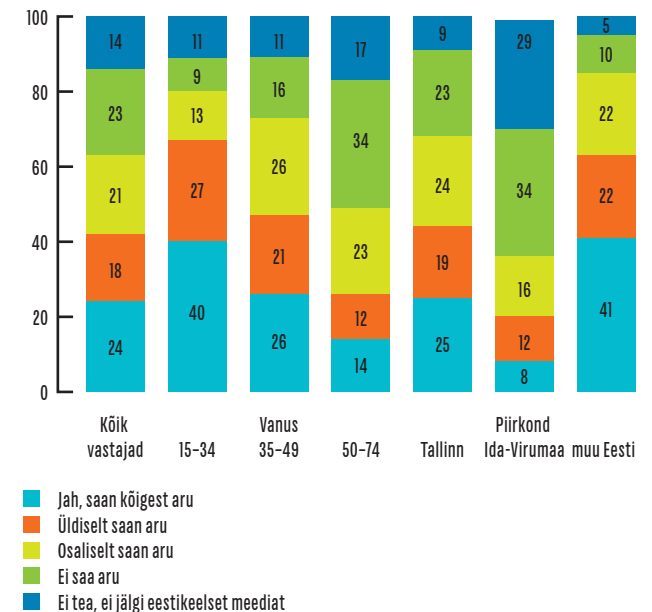
Kuigi infokanalite loetelu mõningase muutumise pärast ei ole otsene võrdlus võimalik, ei ole ka teisest rahvusest elanike puhul meediakanalite olulisuse pingereas võrreldes 2011. aastaga olulisi muutusi toimunud. Olulisimateks infoallikateks on jätkuvalt PBK Eesti uudised ja Venemaa muud telekanalid, veidi madalamal kohal asuvad võrdselt venekeelne AK ja PBK muud Eesti-teemalised saated. Kohalikud venekeelsed ajalehed, raadiokanalid ja uudisteportaalid on olulised umbes pooltele meediatarbijatele. Samas eelistatakse kohalikke raadiokanaleid, ajalehti ja uudisteportaale Venemaa omadele. Sotsiaalmeedia olulisus infoallikana on aga teisest rahvusest elanike hulgas kõrgem kui eestlaste hulgas. Eestikeelsetest kanaliteks on kõige kõrgem olulisus ETV-l, samas eestikeelseid raadiokanaleid peavad oluliseks vaid viiendik.

Meediatarbimises on märgatavad põlvkondlikud erinevused – televisioon on oluline eeskätt vanemale põlvkonnale, seda nii PBK kui venekeelse AK osas. Samuti peab R4 tähtsamaks eeskätt vanem põlvkond. Samas noorte jaoks on eestikeelsed kanalid olulisemad kui vanemate jaoks, eeskätt eestikeelsed uudisteportaalid, ajalehed ning raadio. Vähemoluliseks hinnatakse eestikeelseid telekanaleid, aga samamoodi ka PBK-d ja teisi Vene telekanaleid. Loomulikult erineb ka hinnang sotsiaalmeedia olulisuse osas vanuserühmade lõikes, ning väheneb vanuse kasvades. Samas on peale noorte kasvanud oluliselt sotsiaalmeediat oluliseks pidajate osakaal ka vanuserühmas 25–49.

Kui vaadata eraldi kohalikku meediat ning sealhulgas avalik-õiguslikku meediat, siis teisest rahvusest elanike infoväljas mängib endiselt konkurentsituult olulisimat rolli venekeelne AK, seda eriti vanemates vanuserühmades (70%). Kuigi ka R4-l on oma oluline positsioon vanema põlvkonna eelistustes (49%), on see noorema kuulajaskonna hulgas kaotanud oma positsioone teistele kohalikele venekeelsetele raadiokanalitele. Nooremad põlvkonnad on üha selgemalt orienteeritud veebipõhisele meediale, seda nii vene kui eesti keeles. Võrreldes venekeelse AK-ga on teised Eesti telekanalites pakutavad venekeelsed saated märksa väiksema olulisusega, mis võib olla põhjendatud ka valiku pideva kahanemisega.

Nooremate vanuserühmade kasvavat võimekust tarbida eestikeelset meediat on näha ka vastustest küsimusele, milles vastajatel paluti hinnata, kas nende keeleoskus on piisav eestikeelse meedia jälgimiseks. Kui rohkem kui kolmandik kõigist teisest rahvusest elanikest hindab oma keeleoskuse mittepiisavaks või ei jälgi eesti meediat, siis teisest rahvusest noorte hulgas on eesti meediat mittejälgijate osakaal langenud ühe viiendikuni. Samas keeleoskust peab piisavaks üle 40% kõigist vastajatest ja kaks kolmandikku noortest. Olulised erinevused on Eesti eri piirkondade vahel: kui väljaspool Tallinna ja Ida-Virumaad on meediajälgimiseks piisav keeleoskus kahel kolmandikul, siis Ida-Virumaal on selliste inimeste osakaal vaid viiendik ning üle poole teisest rahvusest idavirumaalastest ei oska eesti keelt piisavalt või ei jälgi eestikeelset meediat.

Joonis 7.1. Teisest rahvusest elanike hinnang oma keeleoskusele eestikeelse meedia tarbimiseks vanuse ja piirkonna lõikes, % (Integratsiooni monitoring 2015)

* Kas Te oskate eesti keelt piisavalt, et lugeda eestikeelseid ajalehti, jälgida eestikeelseid raadio- ja telesaateid?

Kui eelnevalt vaadeldi erinevate meediakanalite olulisust infoallikana, siis teiseks keskseks küsimuseks antud uuringus on meediakanalite usaldusväärsus eestlaste ja teisest rahvusest elanike hulgas. Arvesse võttes hetke kõige teravamat teemat infosõja väljal, küsiti vastajatelt nende hinnangut erinevate kanalite usaldusväärsusele Ukraina kriisi kajastamisel. Võrreldes pingeridu (tabel 7.3), on näha, et eestlaste ja teisest rahvusest elanike puhul on hinnangud usaldusele diametraalselt erinevad – kui eestlaste puhul on esikohal eestikeelne televisioon, ajalehed ja portaalid, siis teisest rahvusest elanike hulgas on esikohal Venemaa meediakanalid: televisioon ja uudisteportaalid. Sellel järgnevad kohalikud venekeelsed kanalid: kohalikud ajalehed, R4, telesaated.

Tabel 7.3. Erinevate meediakanalite usaldusväärsus eestlaste ja teisest rahvusest elanike hulgas, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

	Teised rahvused			Eestlased			
	Kuivõrd Te usaldate seda, mida erinevates kanalites räägitakse Ukraina kriisi kohta?						
	Üldiselt usaldan+ usaldan täiesti	Eriti ei usalda+ ei usalda üldse	Ei jälgi	Üldiselt usaldan+ usaldan täiesti	Eriti ei usalda+ ei usalda üldse	Ei jälgi	
Venemaa telekanalid	51	28	13	Eestikeelsed telesaated	81	10	5
PBK	45	30	14	Eestikeelsed ajalehed	72	11	12
Venemaa uudisteportaalid	32	22	35	Eestikeelsed portaalid	59	10	25
Eesti venekeelsed ajalehed	27	26	34	Vikerraadio	50	6	37
Raadio 4	26	23	40	Välismaised uudistekanalid	34	7	52
Eesti venekeelsed telesaated	25	34	31	Eestikeelsed telesaated	17	10	66
Venemaa ajalehed	21	18	51	Raadio 4	7	6	81
Eesti venekeelsed portaalid	21	26	41	Eesti venekeelsed portaalid	7	11	76
Välismaised uudistekanalid	17	26	45	Venemaa telekanalid	6	22	66
Eestikeelsed telesaated	14	29	51	Eesti venekeelsed ajalehed	6	10	78
Eestikeelsed ajalehed	11	18	60	PBK	4	17	71
Eestikeelsed portaalid	11	19	58	Venemaa uudisteportaalid	4	17	73
Vikerraadio	6	14	69	Venemaa ajalehed	2	13	80

Samas on suur erinevus meedia üldises usaldamises: kui eestlaste puhul ulatub pingerea tipus olevate kanalite usaldus 70–80 protsendini, küündib teisest rahvusest elanike poolt kõige usaldusväärsemaks peetavate Vene telekanalite usaldus vaid 50%-ni ning mitteusaldajate osakaal on nendegi puhul pea kolmandik. Kohalike venekeelsete kanalite puhul on usaldajate ja mitteusaldajate osakaal peaaegu võrdne või isegi ületab seda (eriti televisiooni puhul, mille all võidakse silmas pidada eeskätt venekeelset AKd). Eestikeelsete kanalite usaldusväärsus Ukraina küsimuses on väga madal, jäädes eri kanalite puhul 6–14 % vahele. Eestikeelse meedia jälgimise kasv teisest rahvusest elanike hulgas ei too automaatselt kaasa kanali usaldamist, samas näitavad tulemused ka seda,

et mitme meediaruumi (eestikeelne, kohalik venekeelne ja Venemaa) pingeväljas olevad inimesed on kokkuvõttes kriitilisemad kõikide infoallikate suhtes.

Ägestunud infosõda Venemaa ja Euroopa Liidu vahel ei ole suurendanud mitte ainult eestlaste huvi Venemaa suhtes, vaid kasvatanud ka toetust riigipoolsetele katsetele kohaliku venekeelse informuumi avardamiseks. Võrreldes 2011. aastaga on märgatavalt kasvanud eestlaste osakaal, kes peavad õigustatuks venekeelse ETV kanali loomist.

Tabel 7.4. Kas Eesti vajab venekeelset kanalit Eesti Televisioonis, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

	teisest rahvusest inimesed		eestlased		teisest rahvusest inimesed			eestlased		
	2011	2015	2011	2015	15–34	35–49	50–74	15–34	35–49	50–74
	Jah, kindlasti	25	26	11	18	17	24	31	20	17
Üldiselt küll	38	42	32	37	45	46	38	32	44	37
Pigem mitte	22	13	33	24	17	14	12	28	23	22
Kindlasti mitte	8	8	20	13	7	7	10	13	8	15
Ei oska öelda	-	11	-	8	14	10	9	7	8	8

*2011 ja 2015 aasta vastused ei ole otseselt võrreldavad, sest 2011. aasta küsimustikus puudus valik „ei oska öelda.“

Ka teisest rahvusest elanike hulgas on toetus sellele ideele kasvanud, kuigi mitte oluliselt. Mõnevõrra madalam on toetus Eesti Televisiooni venekeelse kanali ideele noorte hulgas, kelle jaoks televisioon on meediumina oma olulisust kaotamas. Samas, kui toetus venekeelsele telekanalile on eestlaste hulgas märgatavalt kasvanud, siis samal ajal on langenud inimeste hulk, kes peavad õigeaks, et eestikeelsetel saadatel oleks venekeelsed subtiitrid. Nagu ka 2011. aastal, on just noorem vanuserühm kõige rohkem vastu kakskeelsusele ETV põhiprogrammis.

Tabel 7.5. Kas peate õigeaks, et osa eestikeelseid telesaateid oleks venekeelsete subtiitritega? eestlased, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

	Vanus				
	2011	2015	15–34	35–49	50–79
Jah, see oleks õige	27	18	12	23	21
Üldiselt oleks see õige	39	38	33	40	40
Kahtlen, kas see oleks õige	19	22	28	23	18
Kindlasti mitte	12	16	20	11	15
Ei oska öelda	-	6	8	4	5

*2011 ja 2015 aasta vastused ei ole otseselt võrreldavad, sest 2011. aasta küsimustikus puudus valik „ei oska öelda.“

7.3 Meediaorientatsiooni tüübid venekeelse elanikkonna hulgas

Küsimused erinevate meediakanalite olulisuse ja usaldusväärsuse kohta näitasid, et teisest rahvusest elanike meediapraktikad on mitmekesisemad ning sisemiselt erinevamad kui eestlaste omad. Selle mitmekesisuse täpsemaks uurimiseks viidi läbi klasteranalüüs, mis eristas teisest rahvusest elanike hulgas viis meediaorientatsiooni tüüpi (joonis 7.2):

A. kõigi kanalite aktiivne ja usaldav kasutaja;

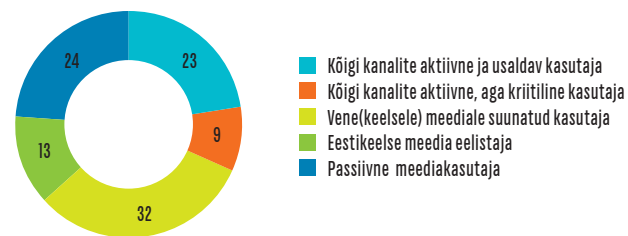
B. kõigi kanalite aktiivne ja kriitiline kasutaja;

C. vene(keelsele) meediale orienteeritud kasutaja;

D. eestikeelse meedia eelistaja;

E. passiivne meedikasutaja.

Joonis 7.2. Meediaorientatsioonide tüüpide jaotus teisest rahvusest elanike hulgas, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

Tabelis 7.6 on välja toodud klasteranalüüsi aluseks olnud meediaeelistusi ja usaldust mõõtvad tunnuste keskmised erinevates meediaorientatsiooni tüüpides.

Tabel 7.6. Meediaorientatsioonide tüüpide iseloomustus teisest rahvusest elanike hulgas (Integratsiooni monitoriing 2015)

	A. Kõigi kanalite aktiivne ja usaldav kasutaja	B. Kõigi kanalite aktiivne, aga kriitiline kasutaja	C. Vene(keelsele) meediale suunatud kasutaja	D. Eestikeelse meedia eelistaja	E. Passiivne meedikasutaja	Keskmine
Eestikeelse meedia olulisus	2,44 ⁺⁺	2,33 ⁺	1,23 ⁻⁻	2,42 ⁺⁺	1,32 ⁻	1,81
Eesti venekeelse meedia olulisus	2,96 ⁺	2,84 ⁺	2,44	1,88 ⁻	1,69 ⁻⁻	2,41
Venemaa meedia olulisus	2,94 ⁺	2,83 ⁺	2,68	1,71 ⁻⁻	1,79 ⁻⁻	2,46
Eestikeelse meedia usaldamine	2,61 ⁺⁺	1,12 ⁻⁻	1,15 ⁻⁻	2,38 ⁺⁺	1,39	1,67
Venemaa meedia usaldamine	3,58 ⁺⁺	1,65 ⁻⁻	3,05	2,10 ⁻⁻	2,33 ⁻	2,79
Eesti venekeelse meedia usaldamine	3,38 ⁺⁺	1,50 ⁻⁻	2,40	2,09	1,77 ⁻⁻	2,41
Enesehinnanguline informeeritus	3,97	3,85	3,47	3,63	3,36	3,62
ETV olulisus	3,06 ⁺⁺	2,94 ⁺⁺	1,41 ⁻⁻	2,98 ⁺⁺	1,16 ⁻⁻	2,12
Venekeelse AK olulisus	3,43 ⁺⁺	3,56 ⁺⁺	2,92	2,10 ⁻⁻	1,43 ⁻⁻	2,72
PBK Eesti uudiste olulisus	3,48 ⁺	3,61 ⁺⁺	3,40 ⁺	1,93 ⁻⁻	1,92 ⁻⁻	3,00
R4 olulisus	2,79 ⁺	2,96 ⁺⁺	2,34	1,76 ⁻⁻	1,49 ⁻⁻	2,33

^{++/-} tähendab olulist erinevust vastajate keskmisest (rohkem kui 0,6 skaalapunkti)

^{+/-} tähendab erinevust vastajate keskmisest 0,4-0,6 skaalapunkti

Järgnevalt on ära toodud kõigi tüüpide iseloomulikud jooned.

A. Esimese tüüpi moodustavad nii vene- kui eestikeelsete kanalite (sh sotsiaalmeedia) aktiivsed ja usaldavad kasutajad (23%), kelle jaoks Venemaa kanalid ja kohalikud venekeelsed kanalid on olulisemad ja usaldusväärsemad kui eestikeelsed, samas tarbivad nad aktiivselt ka eestikeelset meediat. Enesehinnanguline informeeritus on kõige kõrgem. Sellesse tüüpi kuulub keskmisest rohkem naisi, keskealisi, Eesti kodakondsuse omajaid, keskmisest kõrgema eesti keele oskusega ning kõrgharidusega inimesi. Elavad pigem väljaspool Tallinna ja Ida-Virumaad.

B. Kõigi kanalite aktiivseid, aga kriitilisi kasutajaid on teisest rahvusest elanike hulgas 9%. Selle tüüpi esindajad peavad samuti oluliseks nii vene- kui eestikeelseid meediakanaleid (sh sotsiaalmeediat), aga on nende usaldusväärsuse suhtes palju kriitilisemalt häälestatud. Sarnaselt eelmise tüübiga annavad

nad kõrge hinnangu oma informeeritusele. Selles grupis on keskmisest oluliselt rohkem naisi, kõrgharidusega inimesi, õppureid, Eesti kodakondsuse omajaid, nooremaid inimesi, tallinlasi. Nad on keskmisest kõrgema eesti keele oskusega.

C. Venemaa meediale ja kohalikule venekeelsele meediale orienteeritud tüüpi liikmed (32%) ei tarbi ega usalda eestikeelset meediat praktiliselt üldse. Nende usaldus Venemaa meedia suhtes on kõrgem kui kohaliku venekeelse meedia suhtes. Selline hoiak on iseloomulik vanemale põlvkonnale, põhi- ja keskhariidusega inimestele, pensionäridele, Ida-Virumaa elanikele, madalamasse sotsiaalsesse kihti kuuluvatele inimestele,¹ kelle eesti keele oskus on oluliselt alla keskmise.

¹ Küsimustikus mõõdeti subjektiivset enesepositsioneerimist ühiskonnas vastusena küsimusele: „Mitmendale astmele paigutaksite ennast sellel trepil, mille ülemine aste tähistab Eesti tingimustes kõrget sotsiaalset seisundit ning alumine aste madalat sotsiaalset seisundit?“ (tabel 7.7).

Tüüpi kuulub keskmisest rohkem Venemaa kodanikke, väljaspool Eestit sündinuid.

D. Eestikeelse meedia eelistajad (13%) peavad olulisemaks ja usaldusväärsemaks just eestikeelset meediat. Selles tüübis on keskmisest rohkem naisi, noori, kõrgema kihti kuuluvaid inimesi, spetsialiste-juhte ja õppureid. Iseloomulikum Eesti kodanikele, väljaspool Tallinna ja Ida-Virumaad elavatele inimestele, kelle Eesti keele oskus on oluliselt kõrgem keskmisest ning kelle hulgas on rohkem teise ja kolmanda põlvkonna sisserändajaid. Sotsiaalmeedia kasutamine keskmisest veidi kõrgem.

E. Passiivne meedikasutaja (24%) on tüüp, mille puhul on infoallikana ühtviisi ebaolulised kõik meediakanalid, kuigi olulisemad on venekeelsed. Samas on sellesse gruppi kuulujad ka kõige madalama informeeritusega. See tüüp on rohkem levinud meeste ja noorte hulgas, veidi rohkem on tüübis madalamasse kihti ja tööliste hulka kuulujaid, määratlemata kodakondsusega inimesi, tallinlasi.

Tabel 7.7. Teisest rahvusest elanike meediaorientatsiooni tüüpide sotsiaal-demograafiline koosseis, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

		A. Kõigi kanalite aktiivne ja usaldav kasutaja	B. Kõigi kanalite aktiivne, kriiti- line kasutaja	C. Vene meediale suunatud kasutaja	D. Eestikeelse meedia eelistaja	E. Passiivne meedikasutaja	Keskmine
Sugu	mees	51	28	43	47	63	48
	naine	49	73	57	53	38	52
Vanus	15-35	33	42	16	48	47	34
	35-49	30	18	18	28	28	25
	50-74	37	40	66	24	25	42
Haridus	kuni põhiharidus	12	14	21	20	16	17
	kesk- ja keskeriharidus	56	52	59	51	54	56
	kõrgharidus	33	35	19	29	30	27
Sotsiaalne kiht	madalam	22	33	46	24	41	35
	keskmine	59	45	49	45	42	49
	kõrgem	19	23	5	31	16	16
Töölane staatus	tööline	51	44	54	45	56	51
	teenindaja, kontoritöötaja	26	37	15	24	16	21
	spetsialist, juht	23	20	27	31	28	26
	pensionär	14	23	34	12	11	20
	õpilane, üliõpilane	3	18	3	17	7	7
Kodakondsus	Eesti	61	63	38	75	47	52
	Venemaa	15	18	35	14	23	23
	määratlemata	21	18	24	12	29	22
Piirkond	Tallinn	43	65	46	41	56	49
	Ida-Virumaa	20	20	50	19	28	31
	muu Eesti	36	15	4	41	16	20

Eesti keele oskus	ei oska	9	10	32	7	16	18
	saab veidi aru, aga ei räägi	10	33	26	7	22	20
	saab aru ja veidi räägib	35	10	24	9	25	23
	saab aru, räägib, kirjutab	29	30	15	27	20	22
	valdab vabalt	17	18	4	51	16	17
Põlisus	mujal sündinud	32	33	52	28	30	37
	Eestis sündinud	68	67	48	72	71	63
	üks vanematest on Eestis sündinud	23	23	24	32	25	25

Klasteranalüüsi alusel võib väita, et kuni 45% teisest rahvusest elanikest on aktiivsed eestikeelse meedia kasutajad (sh nendest 40% eelistavad selgelt Eesti meediat), kolmandik on Venemaa meedia mõjuväljas ning veerand jälgib meediat väga vähe.

Erinevaid meediaorientatsiooniga tüüpe eristab ka erinev suhe Eestiga. Venemaa ja venekeelsele meediale orienteeritud grupi hulgas on kõige rohkem neid, kellel on tugevamad seosed Venemaaga, kes leiavad, et Venemaa esindab nende huve ning kes tunnevad end Eestis teisejärgulise ja mitte teretulnuna. Passiivsete meediakasutajate hulgas on kõige madalam usaldus Eesti institutsioonide suhtes ning kõige enam neid, kes tunnevad, et neist ühiskonnas midagi ei sõltu.

Samas mõlemakeelset meediat jälgivat, kuid kriitilise hoiakuga tüüpi iseloomustab eestikeelsele meediale orienteeritud tüübiga samaväärselt kõrge samastumine Eestiga. Sellesse gruppi kuuluvad inimesed tunnevad end Eestis koduselt ja ühiskonna osana, väärtustavad eesti keelt ja kultuuri, ning neid iseloomustab ka kõrgem usaldus institutsioonide suhtes. Samas eristuvad need kaks tüüpi hinnangutes Eesti-Vene suhetele, eestikeelse meedia orientatsiooniga tüübile on aktiivse-kriitilise tüübiga võrreldes iseloolikum kõrgem ohutunne Venemaa suhtes.

7.4 Sotsiaalmeedia kasutus ja interetnilised sotsiaalvõrgustikud

Viimastel aastatel on hoogsalt kasvanud sotsiaalmeedia roll inimeste elus nii suhtlusplatvormi kui info(edastamis)allikana. Eelnev analüüs näitas, et sotsiaalmeedia on oluliseks infoallikaks 39% teistest rahvustest inimeste ja 31% eestlaste jaoks, nooremates vanuserühmades veelgi enamate jaoks. Seetõttu uuriti seekordses monitooringus uue teemana ka eestlaste ja teisest rahvusest inimeste eelistatuid sotsiaalmeediavõrgustikke ning nende vaheliste kontaktide ulatust virtuaalmaailmas.

Tabel 7.8. Erinevate sotsiaalmeedia kanalite kasutus eestlaste ja teisest rahvusest inimeste hulgas, vanuserühmade lõikes, % (Integratsiooni monitooring 2015)

	Teisest rahvusest inimesed				Eestlased			
	Kõik	15-34	35-49	50-74	Kõik	15-34	35-49	50-74
Facebook	39	69	54	12	58	92	71	24
Google+	27	39	38	15	57	56	40	21
Odnoklassniki	35	43	54	19	1	2	2	3
VKontakte	23	48	26	4	2	5	1	4
LinkedIn	4	10	4	1	4	4	6	2
Twitter	6	9	9	2	7	15	7	1
Ei kasuta ühtegi	40	9	19	70	35	6	20	65

Kuigi eestlaste ja teisest rahvusest inimeste aktiivsus sotsiaalmeedias on suhteliselt sarnane – vastavalt 65% ja 60% omavad vähemalt üht sotsiaalmeedia kontot – on sarnaselt traditsioonilise meedia tarbimisele rahvuspõhine eristumine selgelt näha ka populaarsemate sotsiaalmeediavõrgustike kasutamise osas. Peaaegu 60% eestlastest on liitunud Facebookiga ja võrgustikuga Google+. Ka teisest rahvusest inimeste hulgas on eelistatuid sotsiaalmeedia võrgustikuks Facebook, millega on ühinenud aga eestlastest väiksem hulk ehk 39% vastajatest. Võrreldaval hulgal liikmeid on ka venekeelsel võrgustikul Odnoklassniki (35%), mõnevõrra väiksema osakaaluga on Google+ (27%) ja VKontakte (23%). Kui eestlaste hulgas on erinevate vanuserühmade

eelistused sarnased, sõltuvad teisest rahvusest inimeste eelistused ka vanusest. Teisest rahvusest noorte puhul on Facebook selgelt populaarseim, samal ajal kui keskmises vanuserühmas konkureerib see võrgustikuga Odnoklassniki ning vanimas rühmas on ülekaalus need, kes on liitunud just selle viimasega.

Kui võrrelda eelpool tutvustatud meediaorientatsiooni-tüüpide eelistusi, ilmneb, et eestikeelse traditsioonilise meedia eelistajad sarnanevad eestlastega ka sotsiaalmeedia

eelistustes, ning nende seas on kõige rohkem Facebooki kasutajaid ning oluliselt vähem venekeelsete võrgustike eelistajaid. Ka aktiivne-kriitiline tüüp eelistab ülekaalukalt Facebooki, samas on selles grupis suurem osakaal inimestel, kes ei kasuta ühtegi võrgustikku. Aktiivne-usaldav tüüp kasutab võrdselt nii Facebooki kui selle venekeelset analoogi. Vene meediale orienteeritud tüüp on sotsiaalmeedias kõige passiivsem, ning ülekaalus on venekeelsete võrgustike eelistajad.

Sotsiaalvõrgustik on muutunud oluliseks suhtluskeskkonnaks, seetõttu on oluline uurida ka, millisel määral ulatuvad virtuaalvõrgustikud üle oma rahvuste piiride (andmete tõlgendamisel tuleb arvesse võtta, et ei ole küsitud väljaspool Eestit elavate kontaktide kohta). Kui umbes pooltel sotsiaalmeedias aktiivsetest teisest rahvusest inimestel on eestlaste hulgas kontakte, on vaid veerandil eestlastest kontakte teisest rahvusest inimestega. Mõlema rühma puhul suhtlevad omavahel kõige aktiivsemalt noored (58% teisest rahvusest noortest ja 35% eestlastest omab kontakte teisest rahvusest inimestega), ning seejuures mängib kindlasti rolli ühise suhtlusplatvormi (Facebooki) aktiivsem kasutamine. Teisest rahvusest inimeste osakaal sotsiaalmeedia kontaktide hulgas on loomulikult seotud ka kontaktide olemasoluga tavaelus.

Tabel 7.9. Sotsiaalmeedia kasutus erinevate meediakasutajate tüüpide hulgas, teisest rahvusest inimesed, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

	A. Kõigi kanalite aktiivne ja usaldav kasutaja	B. Aktiivne-kriitiline kasutaja	C. Vene meediale suunatud kasutaja	D. Eestikeelse meedia eelistaja	E. Passiivne meedia-kasutaja
Facebook	44	45	23	62	40
Odnoklassiki	48	28	33	31	28
VKontakte	28	30	20	21	29
Ei kasuta ühtegi	33	38	51	21	35

Tabel 7.10. Teisest rahvusest inimeste osakaal sotsiaalmeedia kontaktide hulgas, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

	Teisest rahvusest inimesed				Eestlased			
	Kõik	15-34	35-49	50-74	Kõik	15-34	35-49	50-74
Palun hinnake, kui paljud Teie sotsiaalmeedia kontaktidest on kohalikud venekeelsed elanikud/ eestlased?								
valdav enamus	4	5	4	1	1	1	2	1
rohkem kui pooled	3	4	2	3	1	0	2	0
ligikaudu pooled	14	17	17	4	3	6	1	1
vähem kui pooled	30	32	32	23	21	28	19	7
mitte ükski, väga vähesed	44	40	39	59	69	62	68	83
ei oska öelda	5	1	5	10	5	3	7	8

Küsimus sotsiaalmeedia põhiliste suhtluskeelte kohta näitab, et sotsiaalmeedias on väga levinud mitmekeelne suhtlus. Pooled eestlastest kasutavad lisaks eesti keelele ka inglise keelt (noortest 70%) ning üle viiendiku ka vene keelt, sealhulgas ka noored eestlased. Kui eestlaste hulgas on siiski 99% jaoks eesti keel põhisuhtluskeel, on teisest rahvusest elanike puhul vene keel põhisuhtluskeeleks vaid 87%-l. Inglise keelt kasutab 35%, noortest 50% teisest rahvusest elanikke. Eesti keelt kasutab 46%, noortest 57%, sh viiendik neist põhilise suhtluskeelena, eeskätt need, kellel on suur eestlastest kontaktide osakaal ning hea keeleoskus.

Tabel 7.11. Sotsiaalmeedias kasutatav suhtluskeel, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

		Teisest rahvusest inimesed				Eestlased			
		Kõik	15–34	35–49	50–74	Kõik	15–34	35–49	50–74
Mis keel(t)es Te sotsiaalmeedias suhtlete?									
Eesti	Põhiliselt selles keeles	16	21	17	5	99	99	100	97
	Mõnikord selles keeles	31	36	30	25	0	1	0	0
	Selles keeles üldse mitte	54	43	53	70	1	0	0	3
Vene	Põhiliselt selles keeles	87	83	87	92	3	3	5	3
	Mõnikord selles keeles	10	13	9	6	18	18	23	14
	Selles keeles üldse mitte	4	5	4	1	78	80	72	84
Inglise	Põhiliselt selles keeles	5	6	5	2	8	10	6	7
	Mõnikord selles keeles	29	44	22	13	43	59	40	15
	Selles keeles üldse mitte	65	50	73	84	49	30	54	79

7.5 Ekspertide hinnangud venekeelsele meediaruumile

Lisaks auditooriumi eelistuste ja hoiakute uurimisele viidi läbi ka seitse intervjuud kohaliku venekeelse meedia esindajatega: ERR, Delfi ja Postimehe venekeelsete toimetuste juhtide ning ME ja PBK kohaliku toimetuse peatoimetajatega.² Intervjuus käsitleti viimastel aastatel toimunud olulisemaid muutusi venekeelset meediaturul ning muutusi elanikkonna meediatarbimise harjumustes, eestlaste ja teisest rahvusest elanike erinevusi meediatarbimise, toimetajate kogemusi pingestunud infosõja kontekstis, koostööd eestikeelse ja venekeelse meedia vahel; teisest rahvusest elanike arvestamist eestikeelse meedia sihtrühmana, põhilisi probleeme meediatoimetuste igapäevatoos ning ootusi uutele kanalitele.

Ekspertid olid veendunud, et kuigi võimekus eestikeelset meediat lugeda teisest rahvusest elanike hulgas pidevalt kasvab, eriti nooremates põlvkondades, ei kao vajadus

² Intervjuueeritavateks olid ERRist Alice Rahuoja, Margarita Tšernjajeva ja Ekaterina Taklaja, Delfist Julia Rodina, Postimehest Jevgenia Vára, MKEst Andrei Titov ning PBKst Mihhail Vladisljavlev.

omakeelse meedia järele. Eestikeelsed uudised ei kata kogu temaatikat, mis teisest rahvusest inimestele korda läheb: ühelt poolt kultuurisündmused, rahvuslikud traditsioonid, teisalt aga ka sotsiaalsed ja poliitilised küsimused, nt vene kooli, kodakondsuse temaatika jms:

„Ma arvan, et eestikeelne meedia ei ole venekeelsele meediale ikkagi siiski konkurent, sest ta ei käsitle väga tihti neid teemasid, mis pakuvad huvi ja on olulised venelastele.“

Teiselt poolt vajab osa teisest rahvusest inimesi kohati ka teemade põhjalikumalt lahtiseletamist, näiteks poliitikaküsimustes: „Meie peame ikka rohkem seletama, inimene nii kohe aru ei saa, kes on kes.“ Venemaa meediast pakub konkurentsi eelkõige Venemaa televisioon, mitte niivõrd muud meedia kanalid, lisaks eelistatakse kohalikke uudisteportaale, mis räägivad kohalikest sündmustest.

Üheks olulisemaks muutuseks viimase kümnendi jooksul hindavad ekspertid venekeelse ajakirjandusturu kokkukujutamist, mis on viinud olukorrani, kus igapäevane uudistelehend üldse puudub. Koos lehtede kadumisega on kahanenud ka

lugejate hulk. Samal ajal on toimunud tugev areng ajalehtede veebiversioonides ja internetipõhises uudismeedias, mille igapäevaste lugejate hulgas ei ole mitte ainult noored, vaid ka keskealised. Kuna aga Eestis ilmuvate venekeelsete väljaannete toimetused on võrreldes eestikeelse paralleelväljaande toimetustega väiksemad, tähendab see, et veebis domineerivad tõlgitud artiklid, originaalartikleid jõutakse toota vähem. Samas on tänapäevase lugeja jaoks oluline pidev uudistevoog, ja kuna ERRi portaal keskendutakse originaalartiklitele ning analüüsidele, on selle külastatavus jäänud madalaks. Üleriigiliste lehtede nõrga seisu kõrval on aga säilinud kõrgena piirkondlike lehtede populaarsus (mis sageli on ka tasuta jagatavad), mis näitab, et paberlehtede lugemisharjumus ei ole kadunud, küll aga ei suuda üleriigilised lehed leida mudelit, mis inimesi paberlehe juures hoiaks.

Ukraina kriis ning teravnenud olukord Venemaa ja Lääne suhetes on uuesti üles tõstatanud küsimuse kahe informatsiooni eksisteerimise kohta Eestis. Ekspertid näevad selles osas kahesuunalisi tendentse. Osades küsimustes on see selgelt kinnistunud:

„Sest tegelikult mis puudutab poliitikat ja näiteks Ukraina sündmusi, siis minu meelest see on juba rohkem nagu usu küsimus – kas sa usud jumalasse või ei usu – argumendid juba absoluutselt enam ei tööta.“

Samas nooremate põlvkondade puhul peetakse teisest rahvusest inimeste igapäevast meediaruumi avaramaks kui eestlaste oma:

„Kommentaariumist on näha, et inimesed vaatavad ka ETV-d, PBK-d ja BBC-d ja nad võrdlevad ja nad mõnikord kirjutavad, et seal oli kirjas see, miks teil see kirjas on, või vastupidi.“

Samuti on neil oskus eri kanalite poolt pakutavasse infosse kriitiliselt suhtuda. Pigem nähakse, et eestlaste vaatepunktid on piiratumad: kui eestlased näevad eestikeelset kajastust neutraalse vaatepunktina, siis teisest rahvusest lugejad kipuvad nägema seda kallutatuna. Pingestunud olukorras

on süvenenud mõlemad tendentsid. Ühelt poolt on kasvanud allikakriitiline meediatarbimine:

„Seal oli ka üks hea asi... mõned inimesed tõesti õppisid selgeks, et sa pead mitu allikat lugema.“

Teiselt poolt on veelgi aktiveerunud inimesed, kes otsivad ajakirjandusest eeskätt kinnitust oma kinnistunud veendumustele:

„Ukraina sündmuste tipp hetkel alustasin iga päeva sellega, et alguses ma vastasin kirjale, kus mind süüdistatakse selles, et me oleme Moskva käsi... ja teine tuleb, et me oleme mingisugused Valge maja käepikendus.“

Ukraina kriis on aga ka laiemalt kaasa toonud inimeste aktiivse huvi kasvu igapäevase rahvusvahelise ja poliitilise elu vastu – kasvanud on mitte ainult uudiste jälgimine, vaid ka kommenteerimine. Venekeelsed toimetused peavad arvestama oma väljaannete rahvusvahelise mõõtmega – nii Postimehe veebiversioonil, Delfil kui ERR uudisteportaalil on märkimisväärne osa lugejaskonnast välismaist päritolu (eeskätt Venemaalt). Välismaiste kommenteerijate hulgas on nii neid, kes otsivad mitmekesisest infot kui neid, kes sihipäraselt kaitsevad Venemaa ametlikku positsiooni.

Eestikeelses meedias on ekspertide hinnangul viimase aastakümne jooksul toon, millega teisest rahvusest inimestesse suhtutakse, muutunud oluliselt positiivsemaks: „*Väga paljud on saanud aru, et me elame kõik koos*“ ning on tekkinud ka autoreid, kes valdavad näiteks Ida-Virumaa temaatikat. Üldiselt aga eestikeelsetes toimetustes venekeelset meediat jälgitakse väga vähe, teisest rahvusest inimesi olulise sihtühmuna ei käsitleta ning selle elanikkonna grupi tegevusi ning neile olulisi probleeme või teemasid käsitletakse vähe:

„Teemadest minu meelest mitte, muidugi kui on kriminaalsed teemad, mis puudutab aga kultuuri või spetsiifilisi asju, neid absoluutselt Eesti meedia ei kajasta.“

Peale spetsiifiliste „vene küsimuste“, nagu venekeelne kool, kodakondsusküsimused, kajastatakse vähe ka kultuurisündmusi (näiteks toodi õigeusu lihavõtteid, venekeelse etteütelse pikaajalist traditsiooni). Ühiste toimetused ning tihedam suhtlus eesti kolleegidega on seda olukorda mõnevõrra leevendanud, vene keelest tõlkimine ning vene emakeelega reporterite kasutus eestikeelsete saadete puhul (nt ERRi puhul) on aja jooksul kasvanud. Samas on endiselt tunda, et osa eestikeelsetest auditooriumist umbusaldab venekeelseid autoreid:

„No on tõesti nii, et kui mingi venekeelne väljaanne lubab endale kritiseerida midagi, mis Eestis toimub – poliitikat, ükskõik mida, siis see on kohe Moskva käsi ja Putini propaganda jne. Kui seda hakkab kritiseerima näiteks Eesti Ekspress, siis see on normaalne, loomulik – ei ole midagi hullu.“

Ootused ETV uuele venekeelsele programmile on venekeelse meedia ekspertide hulgas positiivsed, kuid ettevaatlikud. Kahtlemata on kõige suurem tähtsusetus nišš venekeelset meediaturul telekanal, mis võimaldaks erinevates valdkondades arutlusi ning kohalikku elu kajastavaid saateid ning seriaale. Lühiajaline kogemus saatega AK+ on näidanud, et auditooriumi vajadus arutlevate saadete järele on olemas. ETV+ edukuse eelduseks aga peetakse selget visiooni, väga suurt investeringut nii rahalises kui kvalifitseeritud tööjõu mõttes ning järjepidevat (mitte projektipõhist) toetust juhtkonna poolt ning ka riigi tasandil. Võrreldes teiste kohalike meediakanalitega on ERRi tugevuseks suur korrespondentide võrk, mis võimaldab kajastada Eesti elu väljaspool pealinna. Samas pidasid eksperdid oluliseks seda, et suudetakse vältida kuvandit riigipoolsest propagandast:

„ERRi suhtes nähakse, et seal tuleb see info, mida näiteks Eesti valitsus arvab, et Eesti venelased nagu peaksid teadma või kuidas peaksid arvama millestki“, „See ongi võib-olla esimene samm, et nad peavad tõestama eesti venelastele, et see ei ole propagandistlik.“

Ekspertide hinnangul võib ETV+ sattuda vastamisi kahe peamise probleemiga, millest üks on spetsiifilisemalt

audiovisuaalse meedia probleem, teine aga puudutab kõiki Eesti venekeelseid väljaandeid. Audiovisuaalse meedia probleemiks on vene keelt valdavate ekspertide kitsas ring, mistõttu on vähe neid, keda saab kutsuda otse-eetrisse minevatesse uudis- või arutlussaadetesse esinema:

„Kahjuks aastatega väheneb see protsent Eesti arvamusteadajaid, kes valdavad vene keelt ... me siin AKs seda väga hästi tunneme, et venekeelseid politolooge ei tunne, ei oska neid otsida.“

Eesti poliitikute tahe vene keeles esineda on viimasel ajal toimetajate sõnul kasvanud:

„Meil oli kunagi selline periood, kus eesti poliitikud ei tahtnud üldse vene keelt rääkida. Siis ühel hetkel, no ma ei tea, võib-olla paar aastat tagasi... tuli see arusaam, et vene keelt kõnelevate inimestega peaks vene keeles rääkima.“

Samas on uue põlvkonna esilekerkimisega kahanenud vene keelt valdavate poliitikute hulk, keda saadetes kutsuda.

Teiseks teravaks probleemiks, mida tunnistasid kõik toimetajad, on kvalifitseeritud ajakirjanike põud ning olematu juurdekasv. Eestikeelsetel ajakirjanduse õppekavadel õpib vähe vene keelt valdavaid noori, ainus venekeelne õppekava Tallinna Ülikoolis on tasuline ning oma kvaliteedilt ebaühtlane, praktikantide motivatsioon kohati madal. Kvalifitseeritud ning mõlemat keelt valdavate noorte jaoks on ahvatlevamaid tööpakkumisi.

„See on kurb tendents, et väljaandeid on vähem ja vähem ja ajakirjanikud kuhugi kaovad ka. Sest iga aasta saab diplomi ... mõni [venekeelne] tudeng, kes kavatses ajakirjandusega tegeleda. Aga kuhu nad tulevad? Mõned tulevad praktikale ja vaatavad, et tegelikult koosseisus vabu kohti ei ole, koosseisuväline autor ei saa normaalselt raha teenida ja siis äkki ma lähen mõnda teise valdkonda... Mõned hakkavad tegelema äri või suhtekorraldusega, reklaamiga või absoluutselt teise suuna.“

Ekspertide hinnangul võib ETV+ tulek meediaturule tööjõupõuda veelgi süvendada, samas aga võib uus tulija tööturuga hoopis elavdada, pannes teisi meediaväljaandeid oma personali- ja palgapoliitikat üle vaatama.

7.6 Kokkuvõte

Meediatarbimise- ja hoiakute osas Eesti elanikkonnas võrreldes 2011. aastaga silmatorkavaid muutusi ei ole toimunud. Positiivse tendentsina võib välja tuua, et viimase seitsme aasta jooksul on teisest rahvusest inimeste enesehinnanguline infomeeritus kodukohas ja Eestis toimuvast kasvanud, lähenedes eestlaste hinnangule. Viimase nelja aasta jooksul on samas oluliselt kasvanud eestlaste informeeritus Venemaal toimuva osas. Seda võib selgitada pingestunud rahvusvahelise olukorraga, kuna ka Eesti venekeelse meedia esindajad märkisid intervjuudes ära venekeelse auditooriumi suurenenud huvi välisuudiste vastu.

Hinnangutes meediakanalite olulisusele infoallikatena ei ole tendentsid teisest rahvusest inimeste seas võrreldes 2011. aastaga muutunud. Jätakuvalt peetakse olulisimateks infoallikateks PBK Eesti uudised ja Venemaa muid telekanaleid, millele järgnevad venekeelne AK ja PBK muud Eesti-teemalised saated, vähemolulisel kohal on kohalikud venekeelsed ajalehed, raadiokanalid ja uudisteportaalid. Samas Vene meedia mõju piirdub televisiooniga; raadio, ajalehtede ja uudisteportaalide puhul eelistatakse kohalikke kanaleid Venemaa omadele. Eestikeelsetest kanalitest on teisest rahvusest inimeste hulgas kõige tähtsamaks infoallikaks ETV. Meediatarbimises on olulised põlvkondlikud erinevused – televisioon ja raadio on olulised eeskätt vanemale põlvkonnale, nooremad ja keskealised on üha selgemalt orienteeritud veebipõhisele meediale, sh ka eestikeelsele. Sotsiaalmeedia olulisus infoallikana on teisest rahvusest inimeste hulgas isegi kõrgem kui eestlaste hulgas.

Nagu lugejad, nii on ka venekeelne uudisajakirjandus kolunud põhiliselt veebi, paberlehtede arv ning olemasolevate

ajalehtede ilmumissagedus on märgatavalt kahanenud. Paberlehtede kriis ei puuduta ainult venekeelset ajakirjandust, aga turu väiksuse tõttu on tagajärjed olnud tõsisemad. Põhilised venekeelsed väljaanded on liitunud suuremate Eesti meediaorganisatsioonidega, samas on toimetuste koosseisud liiga väikesed, et luua piisavalt originaalseid tekste. Paberlehtedest on oma positsiooni säilitanud ainult venekeelsed regionaalsed lehed, millel on jätkuvalt suur lugejaskond.

Teisest rahvusest inimestest peaaegu pooled on aktiivsed eestikeelse meedia kasutajad (13% eelistavad selgelt Eesti meediat), kolmandik on Venemaa meedia mõjuväljas ning veerand jälgib meediat väga vähe. Meediaorientatsioon on selgelt seotud inimese üldise seotusega Eestiga – eestikeelse meedia jälgijate side Eestiga on nii poliitilises kui ühiskondlikus mõõtnes märgatavalt kõrgem kui inimestel, kes on pigem orienteeritud Venemaa meediale. Passiivne meediakasutus on indikaatoriks üldisele nõrgale sidustatusele ühiskonnaga, murettekitav on seejuures fakt, et passiivsete meediakasutajate hulgas on märkimisväärne osakaal noortel meestel.

Ühtsena meediaruumi tekkimisel on venekeelsete meediakanalite kõrval väga oluline roll eestikeelsetel meedia, nii selles, kuivõrd käsitletakse teistest rahvustest inimesi oma sihtrühmana ja käsitletakse nendele olulisi probleeme, kui selles, kuivõrd kohaliku venekeelseid inimesi ja kultuuri tutvustatakse eestikeelsetele lugejatele. Selles osas on ekspertide hinnangul toimunud positiivseid muutusi, mis on osaliselt seotult ka ühistoimetuste tekkega. Siiski üldtendentsina on huvi venekeelse meedia, teisest rahvusest inimesi huvitavate teemade ja sündmuste suhtes madal. Kuigi võimekus eestikeelset meediat lugeda teisest rahvusest elanike hulgas kasvab, eriti nooremates põlvkondades, ei kao huvi ega vajadus omakeelse (valdavalt venekeelse) meedia järele. Eestikeelsed uudised ei kata kogu temaatikat, mis teisest rahvusest inimestele olulised on, ühelt poolt kultuurisündmused, rahvuslikud traditsioonid, aga ka sotsiaalsed ja poliitilised küsimused, vene kool, kodakondsus jms. Teiselt poolt vajab osa teisest rahvusest inimesi kohati ka teemade

ja kommentaaride põhjalikumalt lahtiseletamist ja konteksti paigutamist (nt poliitikaküsimustes).

Ukraina kriis ja pingestunud suhted Venemaa ja lääneriikide vahel on kasvanud inimeste huvi uudismeedia jälgimise vastu, samas on see tugevdanud erisusi eestlaste ja teisest rahvusest inimeste meediaorientatsioonide vahel. Kui eestlasi iseloomustab kõrge usaldus eestikeelse meedia vastu ja eeldatakse, et teemasid kajastatakse objektiivselt, siis teisest rahvusest inimeste hulgas on kõrgem usaldus Venemaa meediakanalitele vastu. Samas on see usaldusnivoo märksa madalam kui eestlaste usaldus eestikeelsete kanalite suhtes. Eristada võib kahesugust tendentsi – on hulk inimesi, kellel on väljakujunenud arusaam kriisi põhjusest ning kes otsivad ajakirjanduses kinnitust oma veendumustele, samal ajal paljud jälgivad erinevaid allikaid, nii eesti, vene kui inglise keeles ning suhtutavad kriitiliselt kõikidest kanalitest tulevaste infosse. Eesti venekeelset internetipõhist uudismeediat eristab eestikeelsest märkimisväärne välismaal (eelkõige Venemaal) elava lugejaskonna osakaal, mistõttu kommentaariumites toimub debatt poliitilistel teemadel kohati rahvusvaheliselt. Ka välisauditooriumi hulgas on nii objektiivse pildi otsijaid kui oma veendumuste kaitsjaid.

Pingestunud olukord on kasvanud ka eestlaste toetust venekeelsele avalik-õiguslikule kanalile. Venekeelset meediaväljal tuntakse puudust kohaliku temaatikat puudutavatest arutlus- ja vestlussaadetest, lühiajaline AK+ kogemus on kinnitanud, et sellel žanris on vaatajakonna huvi olemas. ETV+ eduka toimimise eelduseks on finantsilise ja poliitilise toe järjepidevus. Samas tuleb võita ka venekeelsete vaatajate usaldus, kellest paljud ei ole hetkel veendunud ERRi objektiivsuses ja tasakaalustatud teemakäsitluses. ERRi spetsiifilisteks väljakutseteks on vene keelt valdavate ekspertide, arvamusiidrite ja poliitikute (üles)leidmine, kes on võimelised kommenteerima otse-eetris Eesti elu erinevate valdkondade kitsaskohti. Kohaliku venekeelse inforuumi arengu soodustamiseks tuleks rõhku panna ka ajakirjandusliku (täiend)õppe võimaluste toetamisele, et tagada hea kvalifikatsiooniga ja vabalt mõlemat keelt valdavate ajakirjanike pealekasv.